

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และสืบทอด โขน (ผู้หญิง) เพื่อเยาวชนเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มี การกำหนดรูปแบบการถ่ายทอดแล้วทดลองกับกลุ่มเยาวชนที่สนใจมาฝึกทักษะปฏิบัติ การฝึกหัด การสืบทอด โขน (ผู้หญิง) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่ออนุรักษ์การแสดงละคร โขน (ผู้หญิง) โดยการถ่ายทอดให้แก่เยาวชนที่สนใจ
2. เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนตระหนักในคุณค่าโดยร่วมกันสืบสานศิลปะการแสดง โขน(ผู้หญิง)
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในด้านศิลปะการแสดง โขน (ผู้หญิง)

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนเพศหญิงผู้สนใจการอนุรักษ์และสืบทอด โขน (ผู้หญิง) จากสถาบันการศึกษาต่างๆ รวม คน
ด้านสถานที่ สถานที่ใช้ในการฝึกหัดคือ ตึกนาฏศิลป์และดุริยางค์ ตึก 2 มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ด้านระยะเวลา ฝึกหัด โขน (ผู้หญิง) เป็นระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2550 – กันยายน พ.ศ. 2551

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกหัดจะมีความรู้และทักษะในการแสดง โขน (ผู้หญิง) ตามแบบแผน นาฏศิลป์ไทยแต่โบราณ สามารถนำไปเผยแพร่แก่สถาบันการศึกษาและใช้ในชีวิตประจำวันได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และสืบทอด (โขนผู้หญิง) เพื่อเยาวชนเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดย มีกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ชั้นศึกษาข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ติดต่อประสานผู้เชี่ยวชาญสาขานาฏศิลป์ไทย (โขน) พระ นาง ยักษ์ ลิง เพื่อขอคำปรึกษา ลักษณะและรูปแบบการสืบทอดโขน (ผู้หญิง) และการกำหนดระยะเวลาในการถ่ายทอดให้แก่เยาวชน ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2550 – กันยายน พ.ศ. 2551

ชั้นลงสนาม

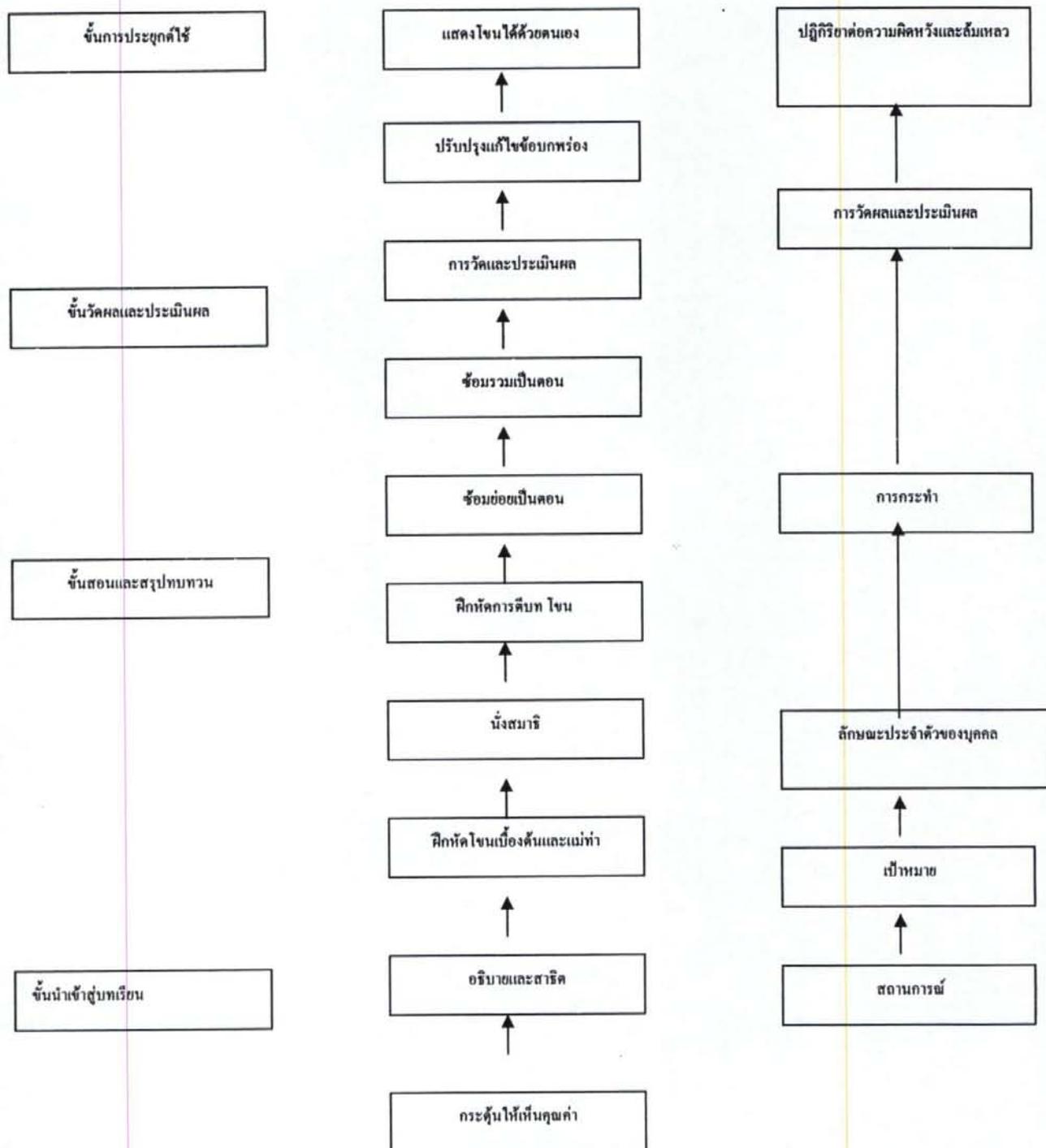
1. ติดต่อประสานงานกับเยาวชนและผู้ปกครองที่สนใจ ซึ่งเรียนในสถาบันการศึกษาต่างๆ ใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เข้ามาสมัครเรียนโขน (ผู้หญิง)

2. ติดต่อประสานงานกับครูราชมท โพรเวส ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ โขน) ปี พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นประธานประกอบพิธีค่านับครู และนาฏยศิลป์อื่น อีก 4 ท่าน มาเป็นที่ปรึกษาและถ่ายทอดทำรำให้ ดังนี้

1. ครูสุวรรณีย์ ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ ละคร พระ) พ.ศ. 2533
2. ครูนพรัตน์ หวังในธรรม ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย (ละคร นาง)
3. ครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย (โขน ลิง)
4. นายชวลิต สุนทรานนท์ นักวิชาการละครระดับ 9 สำนักการสังคีตกรมศิลปากร (โขน พระ)

จากการที่ได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญแล้วผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการถ่ายทอดโขน (ผู้หญิง) ให้แก่เยาวชน โดยกำหนดรูปแบบการถ่ายทอดสอดคล้องกับทฤษฎีขบวนการถ่ายทอดของครอนบัก (Cronbach) ดังนี้

แผนผังที่ 11 ขั้นตอนการสอน ขั้นตอนการถ่ายทอดโอน (ผู้หญิง)
กระบวนการสอนของครอนบัค

จากรูปแบบการถ่ายทอดโขน(ผู้หญิง) ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคำเป็นการถ่ายทอดตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน สอดคล้องตามกระบวนการสอน 7 ขั้นตอนครอนบักคังนี้

1. ขันนำเข้าสู่บทเรียน โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมองเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปการแสดงโขน (ผู้หญิง) โดยใช้วิธีการเชิญชวนเชิญเยาวชนผู้มีความสนใจให้มาร่วมการฝึกหัดการแสดงโขนโดยการสมัครเรียนเป็นเวลา 1 ปี และไม่เสียค่าใช้จ่ายมีศิลปินชั้นครูเป็นผู้ถ่ายทอดให้เมื่อผู้สมัครเรียนแล้วก็นัดหมายให้มาร่วมพิธีค่านับครูเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสืบสานการแสดงโขน (ผู้หญิง) โดยเริ่มต้นจากการไหว้ครูเรียกว่า พิธีค่านับครูขอถวายตนเป็นศิษย์ ขอพรจากครูเทพเจ้าให้ฝึกโขน (ผู้หญิง) ประสบความสำเร็จและเป็นการขอขมาลาโทษหากได้กระทำการอันใดที่ผิดพลาด

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เชิญครูราชมพ โขทิวส มาเป็นประธานประกอบพิธีค่านับครูและมีครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ครูสุวรรณิ ชลานุเคราะห์ และครูนพรัตน์ หวังในธรรม มาเป็นที่ปรึกษาและร่วมพิธีค่านับครูด้วยหลังจากนั้นจึงเป็นการคัดเลือกผู้แสดงเป็นตัว พระ นาง ยักษ์ ลิง แล้วนุ่งผ้าแดงฝึกหัดรำตามครู โดยให้ครูจับมือศิษย์เพื่อรับเป็นศิษย์ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจ มีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นและเห็นว่าเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ไม่ใช่เรื่องเล่นต้องมุ่งมั่นและตั้งใจเป็นการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เห็นว่ารูปแบบของการถ่ายทอดจะมีการฝึกทักษะการรำอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

2. ขั้นสอนและสรุปบททวน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากโดยเริ่มอธิบายวิธีการเรียนว่า จะต้องมาฝึกหัดทุกวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 08.30-18.00 น. และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ณ ตึกนาฏศิลป์และดุริยางค์ ตึก 2 เป็นเวลารวม 1 ปี โดยจะเริ่มฝึกหัดโขนเบื้องต้นตั้งแต่บเข่า ถองสะเวย เดินเสาดิบเหลื่อม หกคะเมน ตีลังกา เฉพาะยักษ์และลิง ส่วนตัวพระ นาง จะฝึกหัดนาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น เช่น ตัดมือ ตัดแขน ตัดตน จีบ ตั้งวง ประเท้า ก้าวเท้า ก้าวหน้า กระดกหลัง เพื่อเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อ ให้ยืดหยุ่นและคล่องตัว

หลังจากนั้นตัวยักษ์และลิง จะฝึกหัดแม่ท่าตัวพระ ตัวนาง จะฝึกเพลงช้า เพลงเร็ว และเพลงแม่บทเล็ก ฝึกหัดจนชำนาญและคล่องแคล่ว เพื่อให้รู้กระบวนการทำรำ

ฝึกนั่งสมาธิเป็นกระบวนการสอนขั้นหนึ่งที่สำคัญเนื่องจากการฝึกทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ไทยผู้เรียนต้องใช้วิธีการสังเกตครูแล้วถอดแบบมาปฏิบัติ ดังนั้นหากผู้เรียนไม่มีสมาธิก็ไม่สามารถเลียนแบบครูได้ทั้งหมด ดังนั้นเพื่อจะให้ได้ผลจริงจึงจำเป็นต้องฝึกสมาธิให้พร้อมที่จะจดจำท่ารำได้ เมื่อร่างกายพร้อมแล้วจิตใจก็ต้องพร้อมมีสมาธิในการฝึกหัดเป็นการเตรียมเป้าหมายเพื่อให้พร้อมที่จะจดจำกระบวนการทำจากผู้เชี่ยวชาญได้ การฝึกหัดโขน (ผู้หญิง) เป็นการแสดงที่เป็นเรื่องเป็นราวผู้เรียนจะต้องมีสมาธิต้องจำบทพากย์เจรจา บทร้องได้ จึงจะสามารถสื่อท่ารำและ

อารมณ์ได้สอดคล้องกับบทบาทของคนได้ถูกต้อง เมื่อมีจิตใจแน่วแน่แล้วจึงเริ่มฝึกหัด การตีบท โดยผู้เรียนจะต้องติดตามบทบาทของคนและรับการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยมาฝึกหัดแต่ละบท โดยแยกฝึกหัดจนสามารถทำได้แล้วในขั้นตอนนี้ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้คัดเลือกผู้แสดงในแต่ละบทบาทตามบทละครแล้วฝึกหัดให้ตัวต่อตัวแยกฝึกตามบทบาทของตนเองแล้วจึงมาฝึกซ้อมย่อย เป็นตอนก่อน เมื่อทำได้แล้วจึงนำมาซ้อมรวมเป็นตอนซ้อมรวมหลาย ๆ ครั้งจนชำนาญ ครูจะทำหน้าที่ตรวจสอบดูแลความถูกต้องของท่ารำแล้วให้ซ้อมเข้ากับวงดนตรีจนสามารถทำได้ ในขั้นที่สอดคล้องกับทฤษฎีของครอนบัคคือ การกระทำ หมายถึง การลงมือปฏิบัติทักษะตั้งแต่ฝึกหัดเบื้องต้นจนฝึกเป็นชุดเป็นตอน

3. ขั้นวัดผลและประเมินผล ผู้วิจัยให้ผู้เรียนซ้อมรวมกับวงดนตรีตั้งแต่ต้นจนจบ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง โดยให้ฝึกที่สนามจริง คือลานอนันตรังสรรค์ตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้วิจัยวัดผลและประเมินจากการสังเกตการณ์ปฏิบัติท่ารำแล้วจากนั้นก็แนะนำให้ผู้เรียนแก้ไขข้อบกพร่องในการแสดงแล้วฝึกซ้อมจนสามารถปฏิบัติท่ารำได้ดี ในขั้นนี้ตรงกับขั้นปฏิบัติการความสมหวังและล้มเหลวของครอนบัค เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่มีความสนใจเรียนในสังกัด โรงเรียนกรุงเทพมหานครหรือเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่ใช่วิชาชีพ นาฏยศิลป์โดยตรง ดังนั้นมีข้อบกพร่องในการท่วงทีลีลา จังหวะอยู่บ้างก็จะต้องฝึกซ้อมเสริมแก้ไขข้อบกพร่องบ้างครั้งถูกตำหนิหรือ ได้รับคำชมผู้เรียนก็จะอยู่ในภาวะสมหวังหรือรู้สึกล้มเหลวบ้างแต่เมื่อได้ซ้อมเสริมแล้วก็สามารถทำได้ ในขั้นนี้ก็ให้ผู้แสดงสวมหัวโขนเพื่อเตรียมความพร้อมในการแสดงจริง

4. ขั้นประยุกต์ใช้หรือการนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะนำความรู้ที่ได้ฝึกหัดมาทั้งหมดเป็นระยะเวลา 1 ปี มาแสดงจริง โดยมีการแต่งกายและแสดงจริงเป็นตอนคือ ตอนตามท่วงและขรบท ๗ ลานอนันตรังสรรค์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีการถ่ายทำเป็น CD-ROM การแสดงโขน (ผู้หญิง) ไว้เพื่อจะได้นำไปเผยแพร่ในโอกาสต่อไปด้วย ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้นำความรู้มาใช้ได้จริง โดยแสดงโขน (ผู้หญิง) ได้ด้วยตนเอง แสดงศักยภาพการแสดงโขน (ผู้หญิง) ด้วยความภาคภูมิใจที่สามารถสืบทอดโขน (ผู้หญิง) ไว้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนรุ่นต่อไปสมดังเจตนารมณ์ ที่ปรมาจารย์ได้สร้างสรรค์ไว้คงความเป็นเอกลักษณ์ไทยสืบไป